

## **Špeciálna pedagogika**

( PhDr. Oľga Wágnerová, CSc. 2003 )

- samostatná vedná disciplína, ktorá sa zaoberá problematikou V, Vz a vyučovania postihnutých defektných detí, mládeže a dospelých, zaoberá sa teda ľuďmi, ktorí trpia defektmi

### **Dejiny ŠP:**

Prvotnopopolná spoločnosť - barbarské správanie,  
 Otrokárska spoločnosť - likvidácia postihnutých, ale aj liečenie GALENOS A VICENA  
 Feudalizmus - likvidácia postihnutých detí aj matky a neskôr cirkevná ochrana v kláštoroch LOCKE, KOMENSKÝ, PESTALOZZI,  
 Kapitalizmus - rozkvet starostlivosti, prvé knihy: BLUM, GAŇO,  
 Socializmus - rozporuplnosť a izolácia postihnutých, stagnácia v starostlivosti, ale veľmi dobre pripravení špeciálni pedagógovia

### **Defekt:**

chyba, porucha, anomália s ktorou sa človek narodí alebo ju získa v priebehu života

**1. Orgánový:** je taký defekt, keď orgán chýba resp. jeho časť

Príčina:

- vývinová porucha: degenerované, vývojové poruchy končatín, rozštep chrbtice, pery, podnebia aj CNS

- choroba: narodí sa s ňou alebo ju získa v priebehu života, choroby srdca, obličiek, zraku, sluchu, detská mozgová obrna, quadruparéza = choroba 4 končatín, diparéza = 1/2 končatiny,

- úraz: strata končat, úraz hlavy,

- traumy,

**2. funkčný defekt:** defekt pri ktorom nie je poškodený orgán ako taký, ale nefunguje,

- neurózy

- poruchy správania: nie je ich vidieť na povrchu

- agresivita: oblasť hlavne emocionálnej výchovy

**Ako predchádzať defektom:**

veľký vplyv má na životné prostredie biologický, spoločenský a psychologický aspekt

1. prenatálnom období: - je potrebné predchádzať už od predošlej generácie,

- manželia by už pred uzavretím manželstva mali poznať zdrav. stav,

- pri zistení tehotenstva, ísť čo najskôr na odborné vyšetrenie

- problém nastáva aj s krvnou skupinou,

2. pri pôrode:

- anomália pôrodných ciest (cisársky rez)

- anomália plodu

- pridusené dieťa

3. po pôrode:

- robia sa skriningové vyšetrenia.

4. obdobie od 0 - 6 rokov:

- dôležité vyšetrenie sluchu

- iné postihy

5. školské obdobie

### **Defektológia:**

Veda, ktorá skúma čo je príčinou defektov, aký vplyv a dôsledok má defekt na psychiku, na spoločenské vzťahy defektného jedinca, na jeho rodinu a aké sú možnosti odstránenia a eliminovania dôsledkov

### **Špeciálna pedagogika**

- je samostatná vedná disciplína, ktorá sa zaoberá V, Vz, vyučovaním postihnutých defektných detí, mládeže a dospelých, ľuďmi, ktorí trpia defektivitou

**Disociálne správanie:**

- nie je spoločensky nebezpečné, ale vymyká sa z noriem,
- prejavy vzrodu, neposlušnosti, odchýlky na báze neuróz
- tiky, nutkavé konanie, chorobná úzkosť, fobie

**Asociálne správanie:**

záškoláctvo, toxikománia, závislosť od hier, drobné krádeže a pod., nezodpovedá spoločenskej morálke, vylučuje sa zo spoločnosti, ale neublíži iným, len sám sebe

**Antisociálne správanie:**

Ide o najzávažnejší stupeň porúch správania, ktoré je spoločensky nebezpečné a je aj zacielené proti spoločnosti, lebo sa porušujú právne normy, ( delikvencia, kriminalita )

**Oligofrénia ( slabomyseľnosť ):**

je to druh mozgovej retardácie, s ktorou sa narodí alebo ju získa do 2 rokov, je to poškodenie mozgu a jeho nerovnomerný vývoj, dôsledkom je chorobný stav vyznačujúci sa disharmóniou, zmenou v motorike

**Vývoj predčasný:**

prejavuje sa hlavne hormonálnymi poruchami, poruchou endokrýn. žliaz- predčasná puberta, rýchly rozvoj druhotných pohl. žliaz, predčasné zrenie, predčasný vývoj osobnosti a duchovných schopností - príčina v genetike, rýchly rozvoj vlôh - píše a číta od 2 rokov

**Inklúzia:**

- včleňovanie postihnutého žiaka do bežnej školy, keď škola je na to pripravená po stránke personálnej aj technickej, vystihuje pripravenosť triedy - kolektívu prijať postihnutého žiaka medzi seba, znamená to že žiak nemusí byť ešte v triede, ale táto už je na to pripravená

**Psychopédia:**

je to špeciálne - pedagogická disciplína zaoberajúca sa výchovou, vzdelávaním a vyučovaním osôb s duševnými poruchami ( mentálne postihnutých jedincov )

**Resocializácia:**

- používa sa v súvislosti s psychosociálne narušenými ( majú poruchu správania ), ide o jedinca, ktorého predchádzajúce správanie sa nachádzalo v rámci právnych a etických noriem, ale neskôr vybočilo a treba ho opäť do nich vtiesnať, je to znovu začlenenie do spoločnosti

**Členenie defektov:****I. členenie:**

- dedičný
- vrodený
- získaný

**II. členenie:**

- orgánové: keď chýba orgán, resp. jeho časť
- funkčný defekt: - orgán nie je poškodený iba funkcia

**Typy vývojových väd:**

- **ustrnutý:** k vývinu orgánu alebo funkcie nedochádza, vrodená slepota
- **obmedzený:** - orgán či funkcia sa už od počiatku života vyvíja obmedzene a nikdy nedosiahne stupeň normálneho vývinu, formy mentálnej retardácie, vrodená nedoslýchavosť
- **oneskorený:** - pri tejto forme je intenzívnejší efekt na včasnú intervenciu a možno sa priblížiť k normálu - oneskorený vývin reči, motoriky
- **prerušený:** vývin orgánu alebo funkcie sa náhle spomalí alebo úplne preruší – detské demencie, mozgové dysfunkcie, ochrnutie, môžu sa zhoršovať /zlepšovať
- **pochybený:** orgán alebo funkcia sa síce vyvíja ale nežiadúcim scestným smerom - sexuálne perverzivita
- **neurózy reči:** zajakavosť ( narušenie plynulosti reči ), mutizmus ( onemenie, nechota komunikovať hovorenou rečou pri interpersonálnych kontaktoch )

**Členenie špeciálnej pedagogiky:****Psychopédia** – duševné poruchy,

Druhy:

- oligofrénia
- demencia ( úpadok – Organopatie )
- soc. podmienená retardácia: hlboká MR, ťažká MR, stredná MR, ľahká MR, hraničné pásma MR

**Etopédia** – poruchy správania**Logopédia** – komunikačné problémy, - logopédia = oblasť reči, - dysfázia = dysfunkcia, dyslexia, dysgrafia, dyskalkúlia, dysortografia, dyspynxia, dysmúzia, - dyslália = multiplex, tetizmus, mogalália, paralália, rotacizmus, sigmatizmus, kapacizmus, chiticizmus, gamacizmus, deltacizmus, lambracizmus,**Surdopédia** = akupédia – oblasť sluchu

Typy:

- prevodné
- percepčné
- zmiešané

Stupne: - ľahká, stredná, ťažká nedoslýchavosť,

- zbytky sluchu
- hluchota

**Tyflopédia** = optopédia – poruchy zraku, refrakčné poruchy zraku: - krátkozrakosť, ďalekozrakosť, daltonizmus = farbosleposť, skotom = porucha zorného poľa, albibnizmus = výpadok pigmentu v oku, nystagmus = očný tres, hemeralopatia = šeroslepotá, glaukóm = zelený zákal, astigmatizmus = zobrazenie bodov ako úsečiek**Somatopédia** – telesne a zdravotne postihnutý, Typy:

1. prvotné obmedzenia: následok priameho postihnutia motorického analyzátora
2. druhotné obm: hybné ústrojenstvo je bez poruchy, hybnosť je obmedzená z príčin: srdečné, reumatické, kostné choroby,

Stupne:

- znížená až úplná mobilita
- primárna: nemôže cvičiť v dôsledku postihnutia hybného ústrojenstva
- sekundárna, Poruchy hyb. Ústrojenstva: - vady chrbtice: skolióza, kyfóza, - lordóza
- plochá noha
- prvotné a druhotné defekty
- zmrzačenie, amputácia, obrna, srdečná vada,

**Dôsledky precvičovania ľavorukosti:**

Ľavorukosť je biologicky rovnakým znakom ako pravorukosť, dispozície k rôznym poruchám nevytvára ľavorukosť, ale jeho potlačovanie a precvičovanie,

Príznaky:

- motorický neklud
- zmeny v správaní
- ťažkosti v písaní P rukou
- neurózy
- koktavosť
- odpor ku škole

**Školská integrácia ( 3 výhody a 3 nevýhody ):**

**Výhody:** - budovanie a podporovanie priateľských vzťahov medzi zdravými a postihnutými žiakmi, deti sa učia chápať a prijímať rozdiely medzi ľuďmi, spoločné užívanie všetkých zariadení školy zdravými a postihnutými žiakmi či už ide o jedáleň, ihrisko, knižnicu

**Nevýhody:** - nepripravenosť škôl a učiteľov na takúto integráciu, nie na každej bežnej škole je špeciálny pedagóg, ich dlhodobá nepripravenosť v dôsledku liečenia si vyžaduje spoluprácu učiteľov integrovaných tried s učiteľmi v zdravotných zariadeniach čo nie je vždy dosť možné, žiak môže meškať s učivom

#### **Správanie sa voči deťom so špeciálnymi poruchami:**

- ako ich oslovovať, treba sa k nim správať úplne normálne ako ku každému inému dieťaťu, v rámci vyučovania spolupracovať so špeciálnym pedagógom, pri postihoch so zrakom ich usádzať podľa vady ( vpred, vzad ), s telesným postihom tak, aby sa ľahko dostali ku lavici, mohli bezproblémovo do nej sadnúť

#### **Reflexné vady:**

vady očí: krátkozrakosť, ďalekozrakosť, škúlenie, zákaly (zelený, šedý ), tupozrakosť, slabozrakosť, slepota

#### **Rozdiel medzi optopédiou a logopédiou:**

Logopédia – poruchy reči, Optopédia- poruchy zraku

#### **Handicapovaný človek:**

- označenie niekoho koho chceme segregovať, nie je to eticky správne - dieťa so špeciálnymi poruchami = humánnejšie označenie

#### **Bežná škola, normálna škola**

BŠ - je pre deti, ktoré nie sú zdravotne postihnuté, je to etickejšie pomenovanie

NŠ - každá škola aj pre postihnuté deti, pretože ich postihnutie je pre nich normálne

#### **Defektivita:**

- je porucha celistvosti človeka, čiže porucha jeho vzťahu k sebe samému, k výchove, k vzdelávaniu, k práci

#### Znaky:

- defektivitou sa rozumejú sprievodné znaky štruktúry osobnosti ( defektní ľudia sa podhodnocujú )
- je dlhodobý proces = u niekoho životný, u iných čiastočný
- nemusí byť trvalý proces = najmä u tých s poruchami správania
- vyznačuje sa narušenými vzťahmi postihnutého k nepostihnutým ľuďom
- má dialektický charakter = všetko so všetkým súvisí, nemusí byť na príčine len defektný človek

#### **Stupne socializácie:**

- je včleňovanie človeka do spoločnosti

**1. Integrácia** = postihnutý sa plne vyrovnal so svojím defektom, je najvyšší stupeň socializácie, postihnutý splynie so zdravou populáciou tak, že to nie je poznať, ( slabšie postihnutia zraku, sluchu, mravne narušení, mentálne narušení )

**2. Adaptácia** = podmienkou sú určité úpravy, defektivita bola čiastočne odstránená, zaraduje sa do spoločenského života, ale všetkým je jasné, že je postihnutý, vie sa sám o seba postarať, sám vie žiť, ale je to na ňom vidieť

**3. Utilita** = utilis - užitočný, defektivita nebola z väčšej časti odstránená, „je použiteľný“ dá sa použiť na niektoré práce, nie je samostatný, potrebuje pomoc, dohľad, ( ťažko zmyslovo postihnutí, dôležité je aby neostali doma, musia ísť do spoločnosti )

**4. Segregácia** = interiorita: - neupotrebitelnosť, neschopnosť, nemôžu sami existovať, sú to absolventi osobitných škôl aj tí z ústavov sociálnej starostlivosti, nemôžu sa sami o seba starať

#### **Handicapovaný človek:**

- označenie niekoho koho chceme segregovať, humánnejšie pomenovanie = dieťa so špeciálnymi poruchami

**Bežná škola(normálna), Špeciálna škola**

BŠ - pre deti, ktoré nie sú zdravotne postihnuté, ŠŠ - pre deti, ktoré sú postihnuté